Каралды	**Килешенде**	**Раслыйм**
Методик берләшмә җитәкчесе	**Уку-укыту эшләре буенча**	**Мәктәп директоры**
_____ Рамазанова Р.Н.	**директор урынбасары**	**_____ Г.Т. Сабирҗанова**
Беркетмә № 1	**_____ Г.Т.Исмагилова**	**Приказ № 71**
25 нче август 2017 нче ел	**28 нче август 2017 нче ел**	**28 нче август 2017 нче ел**

Татарстан Республикасы
Сарман муниципаль районы муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениесе
“Сарман урта гомуми белем бирү мәктәбе” татар теле һәм әдәбияты укытучысы
Хәмәтҗанова Фәнүзә Сәгыйрь кызының
7 нче сыйныф өчен татар әдәбиятыннан
ЭШ ПРОГРАММАСЫ

Педсовет утырышында каралды

Беркетмә №1 28 нче август 2017 нче ел

2017-2018 нче уку елы

Сыйныф: *7*
Укытучы: *Хәмәтҗанова Фәнүзә Сагировна*

Сәгатьләр саны:
Барлыгы: *70 сәг.; атнага 2 сәг.*

Әсәрләрне өйрәнү – *58 сәгать*

Сөйләм үстерү – *8сәгать*

Дәрестән тыш уку – *4 сәгать*

Планлаштыру *Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы тарафыннан рөхсәт ителгән "Татар телендә урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәпләре (5-9 нчы сыйныфлар) өчен татар әдәбиятынанн авторлык (эш) программасы " (Төзүче-авторлары: Д.М.Абдуллина, Л.К.Хисматова), нигезендә төзелде.*

Дәреслек: *Әдәбият. 7 сыйныф: татар телендә гомуми белем бирү оешмалары өчен уку әсбабы. 2 кисәктә. 1 кисәк / Д.М. Абдуллина, Л.К. Хисмәтова, Ф.Х. Җәүһәрова. - Казан: Татар. кит. нәшр., 2014.*

I. АҢЛАТМА ЯЗУЫ

7 нче сыйныф өчен татар әдәбиятыннан эш программасы Россия Федерациясендәге һәм Татарстан Республикасындагы мәгарифкә кагылышлы хокукый-норматив актларга һәм федераль дәүләт стандартларына нигезләнеп төзелде.

1. Россия Федерациясенең “Мәгариф турында”гы Законы (Федеральный закон от 29.12.2012 273-ФЗ “06 образовании в Российской Федерации”);
2. Татарстан Республикасының “Мәгариф турында”гы Законы (Закон Республики Татарстан “06 образовании” № 68-ЗРТ от 22 июля 2013 года, статья 8);
3. РФ Мәгариф һәм фән министрлыгы приказы, 30 нчы август, 2013 нче ел №115 (“Об утверждении Порядка организации и осуществления образовательной деятельности по основным общеобразовательным программам - начального общего, основного общего и среднего общего образования”);
4. Төп гомуми белем бирүнең Федераль дәүләт белем бирү стандарты (Россия Мәгариф һәм фән министрлыгында 2010 нчы елның 17 нче декабрь боерыгы 1897 нче номер белән расланган, РФ Юстиция Министрлыгында 19644 нче регистрацион номеры белән 2011 нче елның 1 нче февралендә теркәлгән);
5. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы “Сарман урта гомуми белем бирү мәктәбе» муниципаль бюджет гомумбелем бирү учреждениесенең 2017-2018 нче уку елына укыту планы.
6. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы “Сарман урта гомуми белем бирү мәктәбе» муниципаль бюджет гомумбелем бирү учреждениесенең 2017-2018 нче уку елына укыту программасы.
7. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы “Сарман урта гомуми белем бирү мәктәбе» муниципаль бюджет гомумбелем бирү учреждениесенең “Эш программаларын төзү һәм раслау тәртибе турында” нигезләмәсе.

7 нче сыйныф өчен "Әдәбият" курсының эш программасы Федераль дәүләт белем бирү стандартларының таләпләренә туры китереп, Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы тарафыннан рөхсәт ителгән "Татар телендә урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәпләре (5-9 нчы сыйныфлар) өчен татар әдәбиятынанн авторлык (эш) программасы"на (5 – 9 нчы сыйныфлар), төзүче авторлар: Д.М. Абдуллина, Л.К. Хисмәтова, Казан, 2014), 7 нче сыйныф өчен Д.М. Абдуллина, Л.К. Хисмәтова, Ф.Х. Җәүһәрова эшләгән (Казан, Татар. кит. нәшр; 2014) Татарстанның Мәгариф һәм фән министрлыгы тарафыннан тәкъдим ителгән уку әсбабына нигезләнеп төзелде.

7 нче сыйныфта татар балалары өчен әдәбият укытуның төп максаты

- Татар әдәбиятының бай тарихын, классик язучыларының иҗатларын һәм иң күренекле әсәрләрне өйрәнү, үзләштерү;
- Әдәби төр, жанр, эчтәлек, форма һәм әдәби алымнар турындагы белемнәрне системага салу;
- Матур әдәбият әсәрләрен форма һәм эчтәлек берлегендә аңларга һәм анализларга өйрәтү;
- Иң күркәм әсәрләр мисалында рухи байлыкның кыйммәтен күрсәтү, аларның дәрәҗәсен күтәрү;
- Укучыда танып белү кызыксынуын уяту, белем алуга, иҗади һәм рухи үсүгә теләк - омтылыш тудыру, укучының иҗади сәләтен үстерү.

Бурычлары

- Иҗат, әдәбият үсеше, аның тарихи төшенчәләрен, өйрәнелгән әдәби әсәрләрне чорларның үсеш тәртибендә системалы итеп күзалларга ярдәм итү;
- Матур әдәбият формалашуында һәм үсешендә зур роль уйнаган чәчмә һәм тезмә әсәрләр җыелмасы - халык авыз иҗаты, аның матур әдәбият белән уртак һәм аермалы якларын күрсәтү;
- Сәнгать әсәрен иҗат иткән әдипләргә карата хөрмәт уяту;
- Матур әдәбиятны милли һәм дөньякүләм культураның бер күренеше итеп карау, аның рухи кыйммәтләрне, традицияләрне саклаучы, тапшыручы икәнен аңлату;
- Әдәби әсәрне анализлау күнекмәләре булдыру, әдәбият теориясеннән 7 нче сыйныф программасы буенча теоретик белемнәр бирү һәм анализ барышында кулланырга өйрәтү;
- Әдәби әсәрдә тасвирланган тормыш вакыйгаларыннан үрнәк һәм гыйбрәт алырга, дөрес максатлар куярга өйрәтү;
- Әдәбиятның матурлыгын, хис-кичерешләр байлыгын күрсәтеп, балаларның рухи дөньясын баету;
- Укучыларда сөйләм культурасы булдыру һәм язма сөйләмне үстерү;

- Тормышта үз урынын табардай сәләтле шәхес тәрбияләү;

Укыту предметының төп үзенчәлекләре

Татарстан Республикасы Конституциясенең 4 нче маддәсе һәм “Татарстан Республикасы халыкларының телләре турындагы”Закон нигезендә татар һәм рус телләре-тигез хокуклы дәүләт телләре булып тора.Татар телен дәүләт теле буларак өйрәнү телне аралашу чарасы,шулай ук укучыларны рухи һәм әхлакый яктан тәрбияләү,аларның аралашу культурасын формалаштыру ысулы буларак үзләштерүдән гыйбарәт.Татар телен аралашу чарасы буларак үзләштерү нәтиҗәсендә укучылар көндәлек тормышта үзара аңлашу һәм хезмәттәшлек итү күнекмәләренә ия булалар.

- Татар теле,танып белү чарасы буларак ,укучыларның фикер йөртү,интеллектуаль һәм иҗади сәләтләрен үстерүгә хезмәт итә, башка халыкларга карата хөрмәт хисе,толерантлык,мәдәниара диалогка осталык кебек универсаль күнекмәләр булдыруга этәрә.

Уку елында 35 атна исәбе белән, әдәбият дәресләре атнага 2 сәгать укытылганда - 70 сәгать. Шуннан чыгып, әдәби әсәр укытуга - 58 сәгать, дәрестән тыш укуга - 4 сәгать, бәйләнешле сөйләм үстерүгә 8 сәгать вакыт бирелә.Сөйләм үстерү дәресләрендә сочинение, образларга характеристика, әдәби әсәргә бәя язарга өйрәтү күздә тотыла.

II. УКУ ПРЕДМЕТЫН ҮЗЛӘШТЕРҮНЕҢ ПЛАНЛАШТЫРЫЛГАН НӘТИҖӘЛӘР

Шәхескә кагылышлы нәтиҗәләр:

- әдәбиятның кеше тормышындагы ролен билгели алу;
- үз халкының тарихы, мәдәнияте, әдәбияты белән горурлану хисләренә ия булу;
- милләткә мәхәббәт хисенең тирәнлеген, милләткә хезмәт итүнең бөеклегенә төшенү;
- әсәр геройлары үрнәгендә үзендә уңай сыйфатлар булдыру;
- янәшәдәге кешеләргә игътибарлылык, дусларга карата хөрмәт хисе булу, һөнәр турында җитди караш формалашу;
- әсәрдә гореф-гадәтләр һәм йолаларның бирелеше һәм аларга карата ихтирам хисләре булу;
- әсәргә салынган идеянең кыйммәтен кабул итү аша үз-үзеңне тәрбияләү;
- әдәби әсәрләр нигезендә әхлак тәрбиясе һәм патриотик тәрбия алу;
- әдәби әсәрләр үрнәгендә өлкән буынга ихтирамлы булу, гомумкешелек сыйфатларына ия булу;
- илебез азатлыгы өчен көрәшкән сугышчыларга хөрмәт хисенә төшенү, Ватаныбыз тарихына сакчыл карашлы булу;
- рухи байлыкның зур бәхет булуын аңлау.

Метапредмет нәтиҗәләр:

Әдәбиятны ижтимагый һәм мәдәни тормыш-күренешләре белән бәйлелектә аңлау.

Танып-белү гамәлләре:

- гомум уку гамәлләре (танып белү мәсьәләсен аңлау, төрле жанрдагы текстлардан кирәкле мәгълүматны аерып чыгару, өйрәнелә торган материал эчендә төп фикерне билгеләү, белемне структуралаштыру, нәтиҗәләр, гомумиләштерүләр ясау);
- логик уку гамәлләре (билгеләрне аерып чыгару максаты белән объектларны анализлау, объектларны чагыштыру, классификацияләү критерийларын эшләү, сәбәп-нәтиҗә бәйләнешләрен билгеләү);
- проблема кую һәм аны хәл итү (проблеманы тәгъбир итү, иҗади һәм эзләнү характерындагы проблемаларны хәл итү чараларын мөстәкыйль эшләү);

Коммуникатив гамәлләр:

- хезмәттәшлек итү;
- тел нормаларына туры китереп, монолог төзү һәм диалогта катнашу осталыгына ия булу;
- үз фикерләрен тәгъбир итү;
- текст эчтәлеген өлешләргә бүлеп сөйләү;
- фикерләрне дәлилләп җиткерү;
- сәнгатьле уку күнекмәләрен үстерү;
- фикерләрне эзлекле рәвештә, мисаллар белән дәлилләп, телдән һәм язмача формалаштыру;

Регулятив гамәлләр:

- уку мәсьәләсен кую;
- фаразлау;
- үз эшчәнлекне планлаштыру һәм оештыру;
- анализ барышын төзү;
- үзенең һәм башкаларның эшчәнлекләрен контрольдә тотып бәяли алу;
- үзанализ һәм үзбәя ясау.

III. ПРОГРАММАНЫҢ ЭЧТӘЛЕГЕ

№	Дәрес темасы	Сәгатьләр саны	БСҮ дәресләре	
			сочинение	КТУ
1	Сәнгать төре буларак әдәбият	1		
2	Халык авыз иҗатының бер жанры буларак дастан	3		
3	XX гасыр башында сүз сәнгате	1		
4	Г.Тукайның тормыш юлы һәм иҗаты	3		
5	БСҮ. "Милләтем - минем горурлыгым"	2	2	
6	Н.Думавиның тормыш юлы һәм иҗаты.	3		
7	Ш.Камалның тормыш юлы һәм иҗаты.	3		
8	1920-1930 нчы еллар әдәбияты	1		
9	Ә.Такташның тормыш юлы һәм иҗаты.	3		

10	Г.Исхакыйның тормыш юлы һәм иҗаты.	3		
11	ДТУ. Г.Исхакый. "Кәҗүл читек"	1		1
12	Г.Ибраһимовның тормыш юлы һәм иҗаты.	4		
13	БСҮ. "Чын дус - сыналган дус"	2	2	
14	ХХ гасырның икенче яртысында татар әдәбияты	1		
15	С.Хәким тормыш юлы һәм иҗаты	2		
16	ДТУ. С. Хәким. "Дәверләр капкасы" поэмасы	1		1
17	Ә.Еникинең тормыш юлы һәм иҗаты.	4		
18	Ш.Хөсәеновның тормыш юлы һәм иҗаты.	4		
19	БСҮ. "Әнием-бәгърем"	2	2	
20	Г. Сабитовның тормыш юлы һәм иҗаты	3		
21	М.Мәһдиевның тормыш юлы һәм иҗаты.	4		
22	М. Галиевның тормыш юлы һәм иҗаты.	2		
23	БСҮ. "Шинельле һәм шинельсез солдатлар"	2	2	
24	ДТУ. "Күп укыган - күп белгән" (Хәзерге чор әдәбияты белән танышу)	1		1
25	Г.Гыйльмановның тормыш һәм иҗат юлы.	3		
26	З.Хәкимнең иҗат биографиясе.	3		
27	Р.Харисның тормыш юлы һәм иҗаты.	3		
28	ДТУ. Вакытлы матбугатка күзәтү ясау	1		1

2 9	Р.Фәйзуллинның тормыш юлы һәм иҗаты.	3		
		58	8	4

IV. КАЛЕНДАРЬ ТЕМАТИК ПЛАН

26-29	**Г. Ибраһимов.** - Г.Ибраһимовның тормыш юлы һәм иҗаты. "Кызыл чәчәкләр" повесте - Г.Ибраһимов. "Кызыл чәчәкләр" повестенда образлар системасы - Г.Ибраһимов. "Кызыл чәчәкләр" повестеның идея- проблематикасы - Г.Ибраһимов. "Кызыл чәчәкләр" повестеның сәнгатьчә эшләнеше	4	Укытучы сөйләвен тыңлау, язучы биографиясе буенча хронологик таблица төзү. Әсәрне уку, сөйләү, проблемалы сорауларга мөстәкыйль җавап табу, геройларга бәя бирү. Әсәрнең жанр үзенчәлекләрен билгеләү	6.12 9.12 13.12 16.12	
30-31	БСҮ. "Чын дус - сыналган дус"	2		20.12 23.12	
32	XX гасырның икенче яртысында татар әдәбияты	1	Тыңлау, проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү, план-конспект төзү	10.01	
33-34	**С.Хәким.** - С.Хәким тормыш юлы һәм иҗаты. «Әнкәй» шигыре - С.Хәким. «Бу кырлар, бу үзәннәрдә...» шигыре	2	Шигырьләрне сәнгатьле уку; анализлау; фикерне раслау өчен, әсәрдән дәлилләр таба алу; сурәтләү алымнарын аера белү. Шигъри текстларны яттан сөйләү	13.01 17.01	
35	ДТУ. С. Хәким. "Дәверләр капкасы" поэмасы	1		20.01	
36-39	**Ә. Еники.** - Ә.Еникинең тормыш юлы һәм иҗаты. «Әйтелмәгән васыять» повесте - Ә.Еники. «Әйтелмәгән васыять» повестенда образлар системасы - Ә.Еники. «Әйтелмәгән васыять» повестеның идея- проблематикасы - Ә.Еники. «Әйтелмәгән васыять» повестеның сәнгатьчә эшләнеше	4	Укытучы сөйләвен тыңлау, язучы биографиясе буенча хронологик таблица төзү. Әсәрне уку, сөйләү, проблемалы сорауларга мөстәкыйль җавап табу, геройларга бәя бирү	24.01 27.01 31.01 3.02	
40-43	**Ш. Хөсәенов.** - Ш.Хөсәеновның тормыш юлы һәм иҗаты. "Әни килде" драмасы - Ш.Хөсәенов. "Әни килде" драмасының идея-проблематикасы - Ш.Хөсәенов. "Әни килде" драмасының композиция үзенчәлекләре - Ш.Хөсәенов. "Әни килде" драмасында сурәтләү алымнары	4	Драма жанрын һәм аңа хас үзенчәлекләрне тану, аеру. Әсәрне уку, эчтәлеген аңлау, фикер алышу, идеясен билгеләү, рольләргә бүлеп уку	7.02 10.02 14.02 17.02	
44-45	БСҮ. "Әнием-бәгърем"	2		21.02 24.02	
46-	**Г. Сабитов.**	3	Хикәяне уку, анализлау, хис-кичерешләргә, геройларга бәя	28.02	

№	Төп темалар	Сәгатьләр саны	Төп эшчәнлек төрләре	Үткәрү вакыты	
				План буенча	факт
1.	Сәнгать төре буларак әдәбият	1	Әдәбиятның кеше тормышындагы ролен билгеләү. Сәнгать турында гомуми күзаллау булдыру, сүз сәнгате буларак әдәбиятның үзенчәлекләрен билгеләү. Сүз сәнгатенә нигезләнгән башка сәнгать төрләре белән бәйләнешен ачыклау	2.09	2.09
2-4	**Халык авыз иҗаты.** - Халык авыз иҗатының бер жанры буларак дастан -"Идегәй" дастаныныж идея-проблематикасы -"Идегәй" дастанының сәнгатьчә эшләнеше	3	Дастан геройларының гамәлләренә бәя бирү. Тарихи дастан "Идегәй"не өйрәнү, образлар системасын анализлау	6.09 9.09 13.09	6.09 9.09 13.09
5	XX гасыр башы әдәбияты	1	Чор үзенчәлекләре турында информация алу. Проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап таба белү; план-конспект төзү	16.09	20.09
6-8	**Г.Тукай** - Г.Тукайның тормыш юлы һәм иҗаты. "Милләтә" шигыре - Г.Тукай. "Милли моңнар" шигыре - Г.Тукай. "Шагыйрь", "Театр" шигырьләре	3	Укытучының сөйләвен тыңлау, шагыйрь иҗаты буенча хронологик таблица төзү. Шигырьләрне сәнгатьле уку; анализлау; фикерне раслау өчен, әсәрдән дәлилләр табу; сурәтләү алымнарын аеру. Шигъри текстларны яттан сөйләү	20.09 23.09 27.09	
9-10	БСҮ. "Милләтем - минем горурлыгым"	2	Сочинение язу өчен план төзү, план буенча сочинениене мөстәкыйль язу	30/09 4/10	
11-13	**Н. Думави.** - Н.Думавиның тормыш юлы һәм иҗаты. «Яшь ана» хикәясе - Н.Думави. «Яшь ана» хикәясендә күтәрелгән проблемалар - Н.Думави. «Яшь ана» хикәясенең сәнгатьчә эшләнеше	3	Хикәяне уку, анализлау, хис-кичерешләргә, геройларга бәя бирү, кеше образларын (төп герой, ярдәмче герой, катнашучы геройлар, җыелма образлар) күрсәтү. Сурәтләү чараларын табу, хикәянең үзенчәлекләрен билгеләү	7.10 11/10 14/10	
14-16	**Ш.Камал.** - Ш.Камалның тормыш юлы һәм иҗаты. «Акчарлаклар» повесте - Ш.Камал. «Акчарлаклар» повестеның идея-проблематикасы - Ш.Камал. «Акчарлаклар» повестеның сәнгатьчә эшләнеше	3	Әдәби текстны уку, проблемалы сорауларга мөстәкыйль рәвештә җавап табу, жанр үзенчәлекләрен билгеләү. Әдәби әсәрдәге образлылык, образ, символ, деталь, аллегория, табигать образы, әйбер образы, пейзаж, портрет һ. б.ны күрсәтү	18.10 21/10 25/10	
17.	1920-1930 нчы елларда татар әдәбияты	1	Информацияне тыңлау, проблемалы сорауга җавап табу, план-конспект төзү	28.10	
18-20	**Һ. Такташ.** - Һ.Такташның тормыш юлы һәм иҗаты. "Мокамай" поэмасы - Һ.Такташ. "Мокамай" поэмасының идея-проблематикасы - Һ.Такташ. "Мокамай" повестеның сәнгатьчә эшләнеше	3	Поэманы уку, әсәрнең сюжет-композициясен тикшерү, образлар, хронотоп бирелешен билгеләү, тел-стиль ягыннан анализлау, идеяне чыгару	8.11 11/11 15/11	

V. УКЫТУ- МЕТОДИК КУЛЛАНМАЛАР

Укыту-методик комплекты

Дәреслек: Әдәбият. 7 сыйныф: татар телендә гомуми белем бирү оешмалары өчен уку әсбабы. 2 кисәктә. 1 кисәк / Д.М. Абдуллина, Л.К. Хисмәтова, Ф.Х. Җәүһәрова. - Казан: Татар. кит. нәшр., 2014.

Укучылар һәм укытучылар өчен методик кулланмалар

1. Әдәбият белеме сүзлеге / төз.-ред. А.Әхмәдуллин. - Казан: Татар.кит.нәшр., 1990
2. Заһидуллина Д.Ф. Әдәби әсәргә анализ ясау. - Казан: Мәгариф, 2005.
3. Заһидуллина Д.Ф Мәктәптә татар әдәбиятын укыту методикасы. - Яңадан эшләнгән һәм тулыландырылган басма. - Казан: Мәгариф, 2004.
4. Исламов Ф.Ф. Әдәби викториналар - әдәбиятка, сәнгатькә мәхәббәт тәрбияләүдә кыйммәтле чара. - Казан, 2005.
5. Татар теленең аңлатмалы сүзлеге. - Казан: Татар.кит.нәшр.

Күрсәтмә материаллар

Интернет-ресурслар

1. http:// www.mon.gov/ru РФ Мәгариф һәм фән министрлыгы
2. http:// www.tatedu.ru ТР Мәгариф һәм фән министрлыгы
   tugantelem.narod.ru,
   qushlawich.ru,
   gzalilova.narod.ru nsportal.ru, http://pedsovet.su, belem.ru: https://edu.tatar.ru, http://nsportal.ru/, http://matbugat.ru/,http://mon.tatarstan.ru/.

Искәрмә:

«Сарман урта гомумбелем бирү мәктәбе» муниципаль белем бирү бюджет учреждениесенең «Укыту предметы, курсы буенча эш программаларының төзелеше һәм тәртибе” турында» 29 нчы август, 2016 нчы елда педсоветта каралган(беркетмә № 1) һәм мәктәп директоры тарафыннан 2016 нчы елның 29 нчы августында чыккан 109 нчы санлы приказы белән расланган нигезнамәсенең 5 пунктына таянып, дәресләр бәйрәм көннәренә һәм каникул көннәренә туры килү сәбәпле, 5 нче а сыйныфында программа сәгатьләрне берләштерү исәбенә үтәлә.